گزارشی از مطالعات و... اعتبار بخشی

یادگیری: درگفت‌وگو، در سکوت، در خاطره، در رنج، در مقاومت، **رُخ** می‌نمایاند. اینجا **معلم** دیگر **انتقال دهندهٔ آموزش** نیست؛ او با **طراحیِ زیستِ یادگیری، شاهدِ یادگیری انسان** است. و **شواهد** را **ثبت** می کند تا با **بازخورد** و **گفت و گو** برپایهٔ **شواهد**(مثلا چگونه به آن رسیدی؟) **اعتبار بخشی** کند! نه کنترل، ارزشیابی و...

@@@

فرایندِ اعتبار بخشی؟

۱. اعتباربخشی[۱] به جای ارزشیابی

قبل ازپرداخت به چگونگی **اعتباربخشی** درمدارس به بیان مفهوم **اعتبار بخشی و ارزشیابی** می پردازیم.

اعتبار بخشی در عمل به معنای به رسمیت شناختن، تضمین کیفیت و بهبود مستمر است. در سیستم مدرسه در خصوص دانش آموزان، بهتر است از مفهوم **اعتبار بخشیِ شخصی شده یادگیری** بهره ببریم به این دلیل ما **اعتبار بخشی** در مدارس را با عنوان اعتبار بخشی شخصی سازی شدهٔ یادگیری می نامیم زیرا **بهبود کیفیت یادگیریِ تک تک دانش آموزان با توجه به تفاوت‌های فردی آنها برای ما مهم است** . حال آن که ارزشیابی، فرایندی است که به سنجش عملکرد فردی یا گروهی پرداخته می شود **هدف از ارزشیابی**، اندازه‌گیری پیشرفت، تشخیص نقاط ضعف و قوت، و ارائهٔ بازخورد است و **هدف اعتباربخشی بهبود مستمر است**. در **اعتبار بخشی**، ما از فرایند **خود ارزیابی**[۲] استفاده می کنیم اما فرایندِ **ارزشیابی** از **سمت معلم** صورت می گیرد.

ارزشیابی می‌تواند به روش‌های مختلفی انجام شود:

۱. **ارزشیابی تکوینی:(Formative)** در حین فرایندیادگیری (مثل بازخورد کلاسی، آزمون‌های کوتاه). هدف: بهبود یادگیری.
۲. **ارزشیابی تراکمی:(Summative)** در پایان دوره (مثل امتحان نهایی، پروژه پایانی). هدف: نمره‌دهی و قضاوت نهایی.
۳. **ارزشیابی کیفی:** استفاده از پورتفولیو، مشاهده، خودارزیابی. هدف: سنجش عمیق‌تر یادگیری.
٤. **ارزشیابی استانداردشده:** آزمون‌های یکسان برای همه (مثل کنکور،یا مثل تیمز و پرلز برای مطالعه...). هدف: مقایسه عملکرد.

اما **اعتبار بخشی** بر اساس فرایند زیر انجام می شود:

تعیین معیارهای کیفیت کلاس؛ این معیارها می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

حوزهٔ ارزیابی	شاخص‌های نمونه
فضای فیزیکی و عاطفی	ایمنی، نظم، فضای احترام‌آمیز، شادی و نشاط، نمایش آثار دانش‌آموزان
روش‌های تدریس	تنوع روش‌ها، فعال بودن دانش‌آموزان، تفکر انتقادی، ارتباط درس با زندگی واقعی
تعامل و مشارکت	میزان مشارکت دانش‌آموزان، کیفیت پرسش و پاسخ، کار گروهی

۲ .جمع‌آوری شواهد

برای سنجش هر معیار، باید **شواهد عینی** جمع‌آوری کرد. این شواهد می‌توانند از منابع زیر به دست آیند:

- **مشاهده:** معلم از فیلم تدریس خود یا مشاهده توسط همکار استفاده کند. یا...
- **نظرخواهی از دانش‌آموزان:** پرسشنامه دربارهٔ فضای کلاس، روش تدریس، عدالت معلم.
- **تحلیل آثار دانش‌آموزان:** بررسی کیفیت تکالیف، پروژه‌ها و پرونده کارنامه تخصصی
- **بازخورد همکاران:** دعوت از معلم دیگری برای مشاهده و ارائه بازخورد سازنده.

۳ .تجزیه و تحلیل و قضاوت (حکم اعتباربخشی)

معلم داده‌های جمع‌آوری‌شده را تحلیل می‌کند:

- **نقاط قوت:** در کدام معیارها عملکرد کلاس قوی است؟
- **نقاط نیازمند بهبود:** کدام حوزه‌ها ضعف دارند؟ (مثلاً مشارکت کم دانش‌آموزان در بحث) و وضعیت موجود را برای خود ثبت می‌کند و می تواند برای **مطلوب**، در حال رشد، **نیاز به فعالیت**، و شرایط **نامطلوب**، **ناتمام** را لحاظ کند. تا ...

---

[۱] **اعتباربخشی**ACCREDITATION به یافته های بچه ها ، اعتباربخشی به آگاهی ها و خودآگاهی او با بازخورد بر پایهٔ شواهد! اعتبار بخشی، نوعی مراقبت و بهسازی مداومِ کیفیت است. برای یکپارچه نمودن توسعهٔ تجربیات بچه ها. و یکی از اهداف اصلی اعتباربخشی! تامین، حفظ و ارتقای امنیت بچه هاست. زیرا از بارزترین حقوق انسان ها، حق ایمن بودن از خطرات و آسیب ها، به هنگام آموزش و یادگیری است. جان هتی Visible Learning

اعتباربخشی(ACCREDITATION) نوعی مراقبت و بهسازی مداومِ کیفیت است. برای یکپارچه نمودن توسعهٔ تجربیات بچه ها. و یکی از اهداف اصلی اعتباربخشی! تامین، حفظ و ارتقای امنیت بچه هاست. زیرا از بارزترین حقوق انسان ها، حق ایمن بودن از خطرات و آسیب ها، به هنگام آموزش و یادگیری است. و نیز یکی از کارکردهای **اعتبار بخشی**، رفع بد فهمی هایی که می تواند بر یادگیری بچه ها تاثیرگذار باشد.

[۲] **خودارزیابیِ(تفکر فلسفی و نقاد) دانشِ‌آموزان** Self-Reported Grades **توانایی درارزیابیِ واقع بینانهٔ سطحِ یادگیری و تعیین اهداف شخصی با اندازه اثر: ۱.۳۳ بیش از ۳برابرمعیار اثرگذاری**.جان هتی

۴. طراحی و اجرای طرح بهبود

برای حوزه‌های نیازمند بهبود، یک **طرح عملیاتی** نوشته می‌شود:

- **هدف:** افزایش مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های کلاسی.
- **راهکارها:** استفاده از روش‌های فعال مثل همیاری، بارش فکری، واگذاری ارائه درس به دانش‌آموزان.
- **زمانبندی:** اجرای راهکارها به مدت ۱ ماه.
- **ارزیابی مجدد:** پس از ۱ ماه، طریق نظرخواهی و مشاهده، اثربخشی راهکارها اندازه‌گیری می‌شود.

۵. نقش دانش‌آموزان در اعتباربخشی کلاس

این فرایند می‌تواند بسیار مشارکتی باشد:

- از دانش‌آموزان بخواهید در تعیین معیارهای یک **کلاس خوب** مشارکت کنند.
- از آنان بازخورد بگیرید که **چگونه می‌توانیم کلاس بهتری داشته باشیم؟**
- آنان را در اجرای طرح بهبود مشارکت دهید (اجرای**طرح معلم کوچولو** در صبح رویش)

نقش معلم به عنوانِ اعتباربخش فردی

معلم در این مدل، نقش یک **حامی**، **مربی و تسهیل‌گر** را برای تک تک دانش آموزان دارد.

۱. موارد شخصی‌شده را تعریف می‌کند.
۲. شواهد یادگیری را جمع‌آوری می‌کند.
۳. پیشرفت را به رسمیت می‌شناسد و **گواهی اعتبار** می‌دهد.
٤. برای قدم بعدی با نظرخواهی از بچه/بچه‌ها، راهنمایی می‌کند.

این فرایند باعث‌می‌شود هردانش‌آموز احساس‌کند **پیشرفت او دیده می‌شود و منحصر به فرداست**. این روش، روحیه **مسئولیت‌پذیری نسبت به یادگیری** را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند و به جای **مقایسه** با دیگران، آنان با مراحلِ پیشین **خودشان مقایسه** می‌شوند.

در **اعتبار بخشی کلاسی**، تسهیلگر به فعالیت‌های رو به بهبود خود کار می کند و در **اعتبار بخشی فردی** همین روند رو به رشد را در خصوص تک تک دانش آموزان با توجه به ۴ مرحلهٔ بالا انجام می دهد.

ارزشیابی برای تک‌تک دانش‌آموزان به معنای **شناسایی منحصر به فرد نیازها، توانایی‌ها و پیشرفت** است. این فرایند را می‌توان در قالب **چرخهٔ ارزشیابی شخصی‌شده** به صورت زیر نشان داد:

- شناسایی سبک یادگیری با مشاهده و ثبت شواهد با توجه به سطح توانایی هر دانش‌آموز
- تعیین اهداف یادگیری شخصی‌شده
- استفاده از ابزارهای متنوع برای جمع‌آوری داده
- تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارائه بازخورد
- تنظیم اهداف جدید

و تکمیل چرخه

در ادامه، توضیحِ مراحل و روش‌های اجرایی این چرخه:

۱ .شناسایی سبک یادگیری و سطح توانایی (مرحلهٔ تشخیص)

- **چگونه؟**
  - استفاده از **پرسشنامه‌های سبک یادگیری** (دیداری، شنیداری، حرکتی،لمسی/حسی)
  - **برگزاری تست‌های تشخیصی** کوچک قبل از شروع هر مبحث جدید. برای آمادگی
  - شناسایی رفتار دانش‌آموزان با **مشاهدهٔ** علائق و توانایی‌های آنان حین فعالیت‌های کلاسی.

۲ .تعیین اهداف یادگیری شخصی‌شده

- **چگونه؟**
  - برای هر دانش‌آموز بر اساس سطح خودش و با مشارکت و همکاری خودش **هدف قابل دستیابیِ خود او را بر پایهٔ نظرخواهی از خودش! مشخص** کنیم. **مهم این است که او، خود بخواهد!** مثال:
    - دانش‌آموز ضعیف: **یادگیری ۱۰ کلمه جدید انگلیسی در هفته.**
    - دانش‌آموز قوی: **ساختن یک پادکست ۳ دقیقه‌ای.**

۳ .استفاده از ابزارهای متنوع ارزشیابی

برای جمع‌آوری داده از هر دانش‌آموز، از ابزارهای مختلف استفاده کنید:

ابزار ارزشیابی	کاربرد برای ارزشیابی فردی
پورتفولیو (کارنما)	جمع‌آوری نمونه کارها در یک پوشه شخصی برای هر دانش‌آموز.
چک لیست مهارت‌ها	ثبت پیشرفت در مهارت‌های خاص (مثل خواندن، نوشتن).
خودارزیابی	دانش‌آموز از خودش ارزیابی کند (مثلاً با نمودار پیشرفت).
ارزشیابی عملکردی	انجام پروژه‌های عملی متناسب با سطح هر دانش‌آموز.
تکالیف	دادن تکلیف متفاوت به دانش‌آموزان بر اساس سطح آنان.

۴ .ارائه بازخورد شخصی و سازنده

- **بازخورد باید:**
  - **مشخص باشد:** مثلا تو در حل مسئلهٔ ریاضی پیشرفت کرده‌ای، اما باید روی خواندن سؤال دقت بیشتری کنی. با نظر خودش!
  - **به موقع باشد:** بلافاصله پس از انجام کار ارائه شود.
  - **مثبت و انگیزشی باشد:** من به توانایی تو برای یادگیری این مبحث ایمان دارم.

۵ .تعدیل آموزش بر اساس ارزشیابی

- اگر ارزشیابی نشان دهد دانش‌آموزی مبحثی را نفهمیده است:
  - از **روش تدریس متفاوت** استفاده کنید.
  - **گروه‌بندی مجدد** انجام دهید (مثلاً گروه‌های همگن).
  - **منابع یادگیری جایگزین** (فیلم، بازی آموزشی) ارائه دهید.

با توجه به توضیحات مطرح شده به نظر می آید **اعتبار بخشی!** فرایندِ ارزیابی بهتر را طی می کند و دانش آموزان و معلم در مسیر مسئولانه تری قدم می گذارند ما در الگوی رویش(صبح رویش) **اعتبار بخشی** را به **ارزشیابی** ارجح می دانیم.

@@@

اعتبار بخشی ACCREDITATION

عبارت **اعتباربخشی** (Accreditation / Validation / Authentication) به فرایندی گفته می‌شود که طی آن، به یک چیز (یک شخص، یک نهاد، یک مدرک، یک روش یا یک ادعا) رسمیت، استناد و ارزشِ پذیرفته شده داده می‌شود.

درواقع، **اعتباربخشی** یعنی عبور ازمرحلهٔ **شنیده‌ها** یا **ادعاها** و رسیدن به مرحلهٔ **تأیید شدن توسط یک مرجع قابل اعتماد**.

اعتبار بخشی کاربردهای گوناگونی در حوزه‌های مختلف دارد.

مثلا در حوزه رسانه و تحقیق (Verification) در عصر اخبار جعلی، اعتباربخشی به معنای راستی‌آزمایی است.

مثال: یک روزنامه‌نگار وقتی خبری را منتشر می‌کند، ابتدا باید از منابع مختلف آن را تأیید کند. این فرایندِ تأییدِ صحت خبر، در واقع اعتباربخشی به آن خبر است تا خواننده بتواند به آن اعتماد کند.

اعتبار بخشی در حوزهٔ آموزشی، بررسی کیفیت آموزشِ منتهی به یادگیری!

اعتباربخشی یعنی تبدیل کردنِ می‌گویند که... به ثابت شده است که...

جایگزینی **اعتبار بخشی** به جای **ارزشیابی صنعتی/سنتی/کارخانه‌ای** (حفظ، امتحان،نمره)، که معلم **یادگیری** دانش آموز را **اعتبار بخشی** کند بر اساس شواهد، بسیار عمیق، هوشمندانه و در واقع ورود به یکی از مدرن‌ترین و تحول‌آفرین‌ترین بحث‌هایِ **پارادایم آموزشی (الگوی ذهنی آموزشِ منجر به یادگیری)** است. همان مسیری که **سیستم‌های آموزشی پیشرو جهان** مانند **فنلاند** یا **مدل‌های آموزش شایسته‌محور – Competency-Based Education)** به سمت آن حرکت می‌کنند.

در اعتباربخشی بر اساس شواهد! به جای ارزشیابی...! شاهدِ تغییرِ نقش معلم، ماهیت یادگیری و هدفِ سنجش هستیم.

تحلیل این جایگزینی از چند منظر

۱. تغییر در نقشِ **معلم: از قاضی به تأییدکننده (Validator) اعتبار بخش،**

در **ارزشیابی متعارف (ارزشیابی کارخانه‌ای): معلم** مانند یک **قاضی** عمل می‌کند. او یک **آزمون** برگزار می‌کند، **نمره** می‌دهد و **حکم** می‌کندکه **دانش‌آموز قبول یا مردود است. تمرکز برقضاوت** دربارهٔ سطح **دانش‌آموز** است.

اما در **اعتباربخشی، معلم** مانند یک **گواه** یا **تأییدکنندهٔ معتبر** عمل می‌کند. او به دنبال این نیست که بگوید **تو چقدر خوب هستی،** بلکه به دنبال این است که **ببیند آیا شواهدی وجود دارد که ثابت کند تو این مهارت را یاد گرفته‌ای یا خیر؟ اگر شواهد کافی باشد، معلم و دانش‌آموز! آن یادگیری را اعتبار می‌بخشند.**

۲. تغییر در ماهیتِ نمره: از **رتبه** و **امتیاز** به **اثبات توانمندی!**

در ارزشیابی صنعتی/کارخانه‌ای: هدف رسیدن به یک عدد یا حرف **(مثلاً نمره ۱۹ یا علامت B) است.** این **نمره** اغلب **نشان‌دهندهٔ جایگاه دانش‌آموز نسبت به دیگران است،** نه لزوماً **میزان تسلط او بر موضوع!**

در اعتباربخشی: هدف رسیدن به تسلط (Mastery) است. دانش‌آموز به دنبال **نمره** نیست، بلکه به دنبال **جمع‌آوری شواهد** است تا **ثابت** کند: **من می‌توانم این مسئله را حل کنم، من می‌توانم این آزمایش را انجام دهم** یا **من این مفهوم را توضیح دهم.**

یادگیری در اینجا یک **وضعیت** است که باید با **شواهد ثابت شود**، نه یک **مسابقه** برای گرفتن **امتیاز**.

۳. تغییر در نوع شواهد (Evidence): از **کاغذ و خودکار** به **پورتفولیو(پوشه کار / بایگانی آثار) و عملکرد.**

در مدل اعتباربخشی، شواهد جایگزین **آزمون می‌شود. این شواهد می‌تواند متنوع باشد:**

- پورتفولیو (بایگانی آثار): مجموعه‌ای از بهترین کارهای دانش‌آموز در طول ترم.

- پروژه‌های عملی: انجام یک فعالیت واقعی که نشان‌دهنده یادگیری است.

- ارائه‌های شفاهی: توانایی توضیح دادن مفاهیم. یا مثلا چگونه به این ... رسیدی؟ ارزش قائل شدن به آوردهٔ او و تقویت تفکرنقاد و خلاق...

- **خودارزیابی و ارزیابی توسطِ همسالان:** شواهدی که نشان می‌دهد دانش‌آموز بر روند یادگیری خود مسلط است.

مثال کاربردی؛ توانایی **نوشتن یک نامهٔ رسمی**

	ارزشیابی متعارف (سنتی)	اعتباربخشی بر اساس شواهد
روش	**یک امتحان کتبی که در آن دانش‌آموز باید ساختار نامه را بنویسد.**	**جمع‌آوری شواهد: نوشتن یک نامه واقعی به شهردار، ساخت یک ایمیل رسمی، و تحلیل یک نامهٔ واقعی.**
تمرکز	**حافظه و رعایت قواعد دستوری در لحظه امتحان.**	**توانایی واقعی و کاربردی در دنیای واقعی.**
نتیجه	**نمره ۱۵ از ۲۰.**	**تأییدِ اعتبارِ مهارتِ نامه‌نگاری (توسط معلم)**
دانش‌آموز	**من باید برای امتحان حفظ کنم تا نمره بگیرم.**	**من باید کارهای مختلف انجام دهم تا ثابت کنم یاد گرفته‌ام.**

چالش‌های این مسیر (واقع‌بینانه بودن)

اگرچه این مدلِ **اعتباربخشی** بسیار کارآمدتر است، اما جایگزینی آن با ارزشیابی متعارفِ صنعتی/کارخانه‌ای با چند چالش روبروست:

۱. **زمان‌بر بودن:** جمع‌آوری و بررسی شواهد برای هر دانش‌آموز، بسیار زمان‌برتر از تصحیحِ یک برگهٔ امتحان است.

۲. **نیاز به معیارهای دقیق (Rubrics):** معلم باید **معیارهای بسیار شفاف** داشته باشد تا وقتی می‌گوید: **این یادگیری اعتبار دارد**، این تصمیم بر اساس احساسات نباشد، بلکه بر اساس یک چارچوب دقیق علمی باشد.

۳. **مقاومت سیستم:** سیستم‌های آموزشی فعلی بر پایهٔ نمره و رتبه بنا شده‌اند و پذیرش مدل **اعتباربخشی** نیاز به تحول و تغییر کل ساختار دارد. اما مغایرتی با اجرای آن حداقل در دورهٔ ابتدائی ندارد.

ایدهٔ اعتباربخشی، یعنی **تبدیل ارزشیابی** از یک **فرایندِ قضاوتی** به یک **فرایندِ تأییدِ شواهد**، دقیقاً همان چیزی است که **آموزش** را از یک **فرایندِ مکانیکی و تنشی/اضطرابی** به یک **فرایندِ پویا، معنادار و توانمندی‌محور** تبدیل، **یادگیری** را از **باید برای امتحان** به **توانایی برای زندگی** تبدیل می‌کند.